

Haraszi Zsuzsanna, ny. óvodapedagógus

Kodály Zoltán Emlékmúzeum Tudósítás

Az Andrássy úti épületben lépcsők vezetnek fel a belső udvaron Kodály Zoltán hajdani lakásába. A folyosókon régi plakátok vonzzák a tekintetet 1943-ból, 1948-ból és az azt követő évtizedekből. A fehér szárnyasajtók mögött ott van a Hely Szelleme, tárgyai, bútorai érintetlenül. A múzeum látogatható bejelentkezésre szerda-csütörtök-pénteken délelőtt és délután, de ma a mélyszinten, a zeneteremben emlékezők sokasága, Forrai Katalin tanítványai, pályatársai és követői gyűltek össze. Mozivászon kivetített kép fogad, Forrai Katalin okos, szeretetre méltó szemüveges portréja, sötét kosztümben, fehér blúzban. Képe mellett a dátum: 1926-2004

Első pillanatban a Horváth Mihály téri óvoda jut eszembe, ahol láttam Forrai Katalin vezetésével bemutató foglalkozásokat, talán a 80-as években, amikor magam is szakdolgozatra készültem: **A zene személyiségfejlesztő hatása az óvodában** címmel, és a másik emlék is meglevenedett: sokszor jegyzeteltem a rádióból elhangzott Óvodások műsorát, melyben Kati néni foglalkozott különböző életkorú gyermekekkel. Én magam is utánoztam módszereit, mozdulatait, a vele látott körjátékokat, a dialógusokat, ahogy köszönt, kérdezett, halkán-hangosan, gyorsan-lassan, ahogy hallás és ritmusfejlesztő gyakorlatokat mutatott be, illetve ami elhangzott a rádióban.

Ez mind egyszerre zuhant rám. A teremben, számomra ismeretlen arcok voltak, de Dietrich Helga megkönnyítette az ismerkedést. Az emlékező este megérkezett Forrai Katalin két gyermeke, Vikár Katalin és Vikár Tamás is.

A Kodály Emlékház igazgatója, **Nemes László** köszöntötte a jelenlévőket, és felkérte GallnéGróh Ilonát, hogy a Forrai Katalin portréfilm megtekintése előtt mondja el gondolatébresztő kérdéseit, melyre a nap folyamán válaszolnunk kell.

- Mi történik zenei nevelés címén napjainkban az óvodákban és iskolákban?
- Mit tudunk tenni, hogy jobban menjenek a dolgok?

-Hol vannak az idős és fiatal szakemberek, akik tudás, tapasztalat birtokában vannak, akik tehetnének a zenei nevelés ügyéért? A cél az lenne, hogy sokan megismerjék Forrai Katalin munkásságát s vele együtt Kodály Zoltánét is.

Már bizonyított az agykutatás területén, hogy a korai zene hallása agyfényesítő. Bölcsődében óvodában fontos a zenei élmény. Miközben fényes jövőt álmodunk és szánunk gyermekeinknek, pedagógusok és pszichológusok tudnák igazolni, hogy a Kodály módszer, az ének-zene minden területet fejleszt.

Kecskeméten a Kodály Intézetben a budapesti Zenakadémia kihelyezett ének-zene tanszékén tanárokat képeznek, kevés anyagi támogatással. Bizonyított, hogy 6 éves korban már késő az ének-zenei nevelést kezdeni, az sem mellékes, hogy mi történik az iskolakapu kinyílásakor, jó esetben az óvodai évek alatt az iskolába lépők már résztvettek hallás és ritmusérzék fejlesztésben.

Most aktív együttműködésre van szükség az említett kérdések átgondolására!

A film, Forrai Katalin zenei nevelési elvei a gyakorlatban címmel Nemes László igazgató, Gallné Gróh Ilona és Dietrich Helga 8 év óta tartó közös munkája, Pálincás Albert szerkesztésében 2016-ra készült el. **Forrai Katalin gondolataival indul: -A szépre fogékony és tudásra szomjas gyermekek kezét az óvónők fogják és lépéseiket irányítják.**

Forrai Katalin Kodály Zoltán tanítványa volt. Meghatározó személyiség, aki rangot adott a kisgyermekkorai ének-zene oktatásnak, akinek szellemi örökségét világszerte ismerik, követik. 50 éven át példát mutatott, s akik vele voltak a Csobánc utcai óvodában 1952-től, mindannyian zeneszerető felnőttek lettek. Kivételes terhelést bíró pedagógus volt, nagy lelkesedéssel, több nemzetközi és magyarországi zenei társaságnak, módszertani intézetnek volt tagja.

A filmen mintha élne, köztünk járna, óvodásokat motivál, bábozik, ringat, altat, simogat, dicsér, kijavít, figyelmeztet tapintatosan, a gyerekekkel együtt mozog, táncol, párt választ, az ének-zenei módszerek összes tárházát bemutatja.

Az első három év a zenei fogékonyság ideje, spontán dúdolgatásra, hangicsálásra való időszak. **A gyermeknek joga van a játékhoz és Kodály szerint a zene legyen játék.** A világot zenei hangok, jelképek által ismeri meg. A művészetnevelés által a gyermek felfedezi a szépet, szívesen dúdol, rajzol, de lehet segíteni abban is, hogy észre vegye a szépet, értékeset, ugyanakkor legyen szabadsága a választásban. A gyermek harmóniában szeretne élni. Öröm és fény van a szemében zenehallgatás közben. Legyen a pedagógus művelt a fejlődéslélektanban is és legyen alkalmazkodó a gyermekcsoportban. Az a felnövekvő fiatal, aki korábban nem hallott Mozart-ot, Beethoven-t, később nem tud válogatni, nem tudja, melyik irányzat felé forduljon, zene nélkül éli majd életét, melyből hiányzik majd a szépség, öröm.

Vissza kell szerezni a zenei műveltséget minden óvónőnek, pedagógusnak, mert anélkül devalválódik szerepe a nevelésben. Képesnek kell lennie zenei befogadásra, hangszerhasználatra, mindez kell a gyerekekkel való foglalkozásban, játékban.

Forrai Katalin mesél a filmen ifjúságáról: Galgamácsán Kerényi Györggyel gyermekdalokat gyűjtött, látta a turai lányokat énekelni népviseletben 3-4 szoknyában, amely ringott a derekukon. **23 évesen ment Weöres Sándorhoz, Kodály tanácsára, hogy a Bicinia Hungarica 333- szolfézs anyagáraszoveget kérjen a Költőtől.** Hol szolmizálva, hol lalázva, dúdolta el a kottát, s **WS kis gondolkodás után máris diktálta a rögtönzött szöveget: Tekereg a szél, didereg a szél.** Zseniális volt, ahogy minden verset azonnal lediktált Forrai Katalinnak, aki csak eszköznek érezte magát ebben a munkában. Optimista emberként 50 évi aktív munka után is vallja, hogy a művészeti neveléssel lehet

fegyelmezni, lehet nyitottá tenni más területek felé a gyermeket. A módszer a fontos: tudományos építkezés, elhivatottság, példamutató elmélet és gyakorlati minta az útmutatásban mások felé.

Kis szünet után a **film folytatását is megnézhetjük**: Ének -zenei foglalkozások különböző korcsoportokban. A teljesség igénye nélkül sorolom

- Az eltervezett **hallásfejlesztő gyakorlatok 3-4 éves korúak** számára a zenei hangterjedelemfigyelmebe vételével: Tente-baba, tente, Erre kakas, erre tyúk, Hinta, palinta, Gólya bácsi gólya, Sári néni utazik...
Halk-hangos, lassú, lassabb, gyors, gyorsabb, dúdolással, ismétléssel, beszéd és énekhang összehasonlítása magas és mély hangzással. Visszavezetés a játékba.
- Hangszerek alkalmazása a magasabb-mélyebb hangzáshoz. A ritmusérzékfejlesztésnél az egyenletes löktetés a fontos. Zenehallgatásként bábokkal a kézben Cirmos cica sétatéren sétál (telve humorral)
- A **4-5 évesek számára ritmusérzékfejlesztő foglalkozást** látunk, a Gyerekek, gyerekek szeretik a perecet, a Fű, fű, fű mondókával való vonulást egyenletes löktetés érzékelésével tapssal és hangszerekkel, a szünet érzékeltetése plusz hanggal, gesztussal. A Fut. szalad a pejkó mozgással kísérvé, szoborjátékkal összekapcsoltan.
- **Az 5-6- éveskorosztály számára ritmusérzékfejlesztő** célzattal, egyenletes löktetés gyakorlása, ritmusok kiemelése tapssal, zenei háromszöggel, érdekesen alkalmazva, felcserélve a csoportban lévőket, váltott lehetőséget ad, hogy választhatnak, ki mit szeretne, az egyenletest vagy a ritmust, tapsolni. A Hej, vára-vára körjátékban, a Komatátal hoztam c. daljátékban szintén kiemelt hangsúlyt kap a ritmus, az egyforma löktetés hangszerekkel, térdütögetéssel, tapssal, igazi nagy zenekarral, motívumhangsúly érzékeltetéssel. A táncnál helyes testtartásra való utalással, párválasztásnál a késztetéssel, hogy a fiúk leányt válasszanak párként és fordítva.
- **5-6 éves korcsoportban a belső hallásfejlesztésről** látunk egy foglalkozást. Dallam visszhangot gyakorolnak labdajátékkal. Egyénekenként és csoportosan köszönnek énekelve, nevüket mondják, énekelve kérdeznak, fontos, hogy teljes értékű legyen a motívum.
- Fehérvári kapitány körjátéknál dúdolva teszi fel a kérdést, hogy ki ismeri fel a dalt. Sokszor játszik el a szerepet, mindenkire sor kerül, ez lényeges minden játékban.
- Új ének, új dal, új játék bemutatásakor fontos a szövegértés, sokszori bemutatás után a dallam is tökéletesedik.
- Kevésbé ismert dal: Hat lúd a zabszalmában, hetedik a hajdinában. Manapság kevesen tudják, mi a hajdina. Bárány és lánykafigurával bábozva éneklő a Hol jártál báránykám c. éneket.
- **5-6 éveseknél már van zenei alkotókedv**, a dallamvisszhang játékban. Van, aki hasonlót énekel vissza, van, aki magasabban vagy mélyebben ugyanazt a motívumot, képes a 6 éves új dallamalkotásra, rögtönzésre.
- 6 évesekkel az Elvesztettem páromat c. sorgyarapodó játékot játssza Forrai Katalin, a lényeges az, hogy egyöntetű közös legyen a játék, lehet közben azonban tempóváltás.
- Fussunk, szaladjunk, hadd lobogjon a hajunk c. játékban szoborrá válhatnak a gyerekek.
- Zenei fantáziát serkentő kérdésekre: Mit vinnél uzsonnára? Ilyen válaszokat hallunk uborkát, dinnyét, egy pohár vizet, 3 üveg kólát, málnát, szamócat. baracklekváros kenyeret.

A látottak alapján érezhetjük, hogy Forrai Katalin módszere, tanítása örökérvényű, hiteles közvetítője Dietrich Helga és Gróh Ilona, akik a filmet készítették, sok évtizedes anyagból összeválogattak egy csokorra valót.

Az irányzatok sodrásában mindennapos küzdelem az óvodákban, bölcsődékben a mindennapos éneklésre késztetés.

A film után következhet a korábbi kérdésekre a válaszok keresése. Íme a hozzászólók megjegyzései:

- A filmet sokszorosítani kellene, hogy eljusson az óvodákba.
 - Ennek súlyos anyagi vonzata van, pályázni kell rá.
 - A filmet csak avatott szakember jelenlétében szabad bemutatni.
 - A szellemi hagyaték nagy része Kecskeméten van a család kívánságára, de hozzáférhető és kutatható bárki számára.
 - Levelezését, tanulmányait, fényképeket nem lehet egy kötetben kiadni, de szükséges lenne. Precíz óratervek, vázlatok vannak dossziékban, melyek hozzáférhetőek bármely korosztály számára
 - USA-ban és Japánban vannak követői, nagy sikerrel folytatják az itt tapasztaltakat arról, hogy milyen munkát folytatott Forrai Katalin itthon.
 - Évtizedek múlásával azonban nem biztos, hogy a mai 20-30 éves generáció rá tudna hangolódni Kati néni módszereire.
 - Ádám Jenő mondta, hogy a pedagógus kövesse egyéni hajlamait, egyéni képzettsége szerint dolgozzon, ismerje azonban a módszer lényegét és alkalmanként használja fel gyermekközösségben.
 - Megszívlelendő tapasztalat: „*Irányzatok sodrában élünk*”-mondta Forrai Katalin.
- A mai óvodákban dolgozó óvodapedagógusok sokféle programból válogathatnak. Fontos, hogy az adott közösséghez illő legyen, és figyeljék, hogy meg tudják-e valósítani. Fontos a pedagógus ízlése, válogatása, mértéktartása. A nevelő a gyermeket befolyásolhatja, akinek most kezd kialakulni az értékítélete, aki magától nem válogat, elfogadja tekintélyelven, ki van szolgáltatva, azt látja igaznak, amit látnia kell az őt körülvevő hatások révén.

Nemes László igazgató az énektanári képzést fontosnak tartja. Mostanában nincsenek Ádám Jenők, Bors Imrék, Kerényi Györgyök, kiváló zenepedagógusok, akik inspiráló emberi és alkotó példát adtak. Kodály életműve, gondolatai, szavai, Forrai Katalin munkássága nem trükköző személyiséget, pedagógiai egyéniséget mutatnak. Valahol a Kodály szolmizációs gyökereknél, módszernél rontottuk el, mert a mai generációt már nem lehet ezzel megérinteni. Ádám Jenő tudta, hogy a módszerrel mit és miért kell tenni, a Kodály gondolatok mögé kell nézni. Forrai Katalinról szóló filmet a fiataloknak kell ajánlani és az újból megjelenő Ének az óvodában c. kötetet legyen ott minden csoportszobában az óvónő kezében.

A hozzászólók óriási problémákat hoztak elő.

- Új gyermekmegőrző napközik jönnek létre, ott nincs ének- zenei nevelés-oktatás.
- Vidéken, megyei központokban fel kell kutatni a támogató intézményeket, pl. a POK- azaz a Pedagógiai Oktatók Központot, ahol szakmai ingyenes továbbképzéseket szervezhetnek pedagógusok számára.
- Mások szerint a POK csak jogi alapon működő intézet, de van módszertani továbbképzésekre lehetőség, sajnos az ének-zenei nevelés mostohagyerek.
- A pedagógusok elmennének képzésre, de nem tudnak érte fizetni. Kreditpontokat szeretnének mindenképpen. Oktatási Hivatalokban kell ennek utána nézni.
- Vannak szakirányú továbbképzések magánvállalkozók kezében, ezért fizetni kell.
- A fiataloknak diploma kell, pecsét, nem fontos, hogy ki tanítja a módszertant.
- A csecsemőgondozók, dajkák számára nincs kötelezve a zenei képzettség.
- Nincs az iskolákban kórus éneklés.
- Az óvodában még hall a gyermek éneket, az iskolában kopik érdeklődése. Most a kormány igyekszik bevezetni a mindennapos éneklést.
- Szükség lenne ének-zenei munkaközösségre.

- -Szükség lenne, ének zenei továbbképzésekre, bemutató foglalkozásokra, ahol utána megvitathatják a látottakat.
- Ki kell alakítani a munkaközösségi hálózatot kerületekben, újra kell éleszteni a területi felelősöket.
- Az tud létrehozni hálózatot, akit szeretnek, aki elementáris erővel képes bizonyítani.
- Tanszéken van zeneelmélet, zenetörténet, van kórusmozgalom is.
- Kati néni munkája legyen alap mindenki számára, ahogy a halk-hangosatszemélteti vagy a motívumhangsúlyt.
- Az lenne jó, hogy minden gyermek boldogan játszana.
- Az Ének az óvodában kötet 34.- oldalán lévő módszertani ismereteket minden pedagógusnak tudnia kell alkalmazni.
- Újabb hozzászóló: -Nem szabad szétszabdalni a zenei nevelést, legyen a felelőse, középpontja a Kodály Intézet, oda kell egybegyűjteni az információkat.
- Most kell megjelölni, hogy ki legyen felelőse a továbbiakban a munkának. Megőrizve megújítási-ami fontos.
- **Az iskolákban minősítés folyik, jusson el a pedagógus, hogy neki a zenében is fejlődnie kell.**
- **Vikár Katalin** szerint káosz van, szervezatlenség. Korábban rend, nem csoportok kellene, nem programok, hanem egyesület.
- **Nemes László:**
 - Káosz van? Az oktatási politika szintjén lobbiznak sokan a jó ügyért.
 - A Kodály Emlékházban össze lehet jönni, de nem tudja felvállalni egyedül, tehát legyen szervező bizottság, tisztelőkből, - alulról szervezett legyen!
- Legyen újabb összejövétel örömteli együttlét, játék, együtt éneklés májusban.
- Ötleteket kell gyűjteni, e-mailben megfogalmazni az itt hallottakat. Saját hatóságáron belül és túl népszerűsíteni kell.
- A módosított Alapprogramot ismerni kell, mely szerint most a legfontosabb az énekes-játék és a gyermektánc, ám ehhez szakértő kell, hogy milyen mozgáselemekkel történjen.

Bízom benne, hogy minden gyermek megtapasztalhatja a 3 év alatt azt a csodát, amit Forrai Katalin átgondolt módon közvetített, s dokumentált, hogy évtizedek múlva is élvezhető, érezhető legyen a varázsa.

Forrai Katalin munkáiból már az 50-es években jelentek meg módszertani könyvek:

- **Cini Cini muzsika,**
- **Jár a baba, jár,**
- **Ének az óvodában,**
- **Katalinka,**
- **Daloló ABC,**
- **ÉNO,**
- **Daloló állatok,**
- **Óvodai énektanítás,**
- **Melyik játék jó?**

Kitüntetései közül néhány:

- **Apáczai Csere János-díj,**
- **Brunszvik Teréz- díj,**
- **Kiss Árpád -díj,**
- **Köztársasági Elnök által adományozott Középkereszt.**

Munkássága örökérvényű!